

KONFERENCE

Věda a technika v českých zemích 1945 – 1960

20. – 22. ŘÍJNA 2009

Národní technické muzeum

PROGRAM

NTM
NÁRODNÍ
TECHNICKÉ
MUZEUM

Věda a technika v českých zemích 1945 – 1960

Tisková zpráva

Národní technické muzeum pořádá ve dnech 20.–22. října 2009 spolu s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR a Společností pro dějiny vědy a techniky ČR konferenci na téma *Věda a technika v českých zemích 1945–1960*, která navazuje na úspěšnou konferenci zabývající se vědou a technikou v českých zemích za 2. světové války, zorganizovanou v loňském roce.

Jedním z cílů pořádané konference je zbavit vývoj v letech 1945–1960 některých stále platných ideologických schémat, vytvořených před, ale i po roce 1989. Účelem konference je přispět k poznání zmíněného období, v němž československá společnost prošla rozsáhlým transformačním procesem a ve kterém došlo k zásadním změnám v politickém, hospodářském, sociálním i kulturním životě republiky. Na jedné straně šlo o dobu mocenských zásahů do soukromého vlastnictví, systémové nevyváženosti československé ekonomiky a státních intervencí do vědy a výzkumu, ale také se jednalo o období rychlého růstu průmyslové výroby, rozvoje dosud zaostalých částí země a významných výsledků v některých oblastech techniky. V duchu předchozích setkání se konference bude věnovat i metodologickým a didaktickým přístupům ve výuce. Zmíněné období je obtížné uchopitelné a často jeho výklad působí vyučujícím na středních i vysokých školách problémy. Konference a očekávaná diskuse by měly přispět k lepšímu poznání tohoto období v oblasti vědy, techniky a průmyslu.

Reorganizace společenského života po 2. světové válce se týkala rovněž vědeckotechnické činnosti. V roce 1946 vznikla Státní výzkumná rada mající mimo jiné za úkol připravit vědecký dvouletý plán, na němž byla patrná preference přírodních a technických oborů aplikovatelných ve výrobě před vědami humanitními. Po únorovém převratu roku 1948 a v období první pětiletky pronikl do výroby, ekonomických teorií i celé společnosti stalinismus, mimo jiné se uplatnila sovětská metoda industrializace s důrazem na těžký průmysl. Soukromé podnikání bylo stále více omezováno, v souvislosti s předpokládaným novým konfliktem se rozrostl zbrojní průmysl, plánování se stalo detailnějším a prakticky nahradilo tržní vztahy mezi jednotlivými podniky. Zahraniční obchod byl výrazně ovlivněn novým systémem mezinárodních hospodářských vztahů, který odpovídal politickému rozdělení světa a znamenal další prohloubení propasti mezi ČSR a technicky vyspělým Západem. Československá věda rovněž trpěla emigrací řady výzkumných pracovníků. Pro vědu a techniku se stal rozhodujícím rok 1952, kdy byla založena Československá akademie věd, jednotná a státem financovaná instituce, v níž byl výzkum koncentrován a podléhal plánování. Centralizace umožnila intenzivní rozvoj vědy, provázela ji však ideologizace vědeckovýzkumné činnosti a téměř všudypřítomný politický tlak.

Padesátá léta 20. století byla v Československu i v celém tzv. východním bloku charakterizována vysokým tempem hospodářského růstu, který však provázela nedostatečný růst produktivity práce i životní úroveň obyvatelstva.

DEN PRVNÍ | Úterý, 20. října 2009

8.30 – 9.00

registrace účastníků

9.00 – 9.30

slavnostní zahájení konference

Horymír Kubíček, generální ředitel NTM

Ivana Lorencová, vedoucí Oddělení dějin věd techniky NTM

Miloš Hořejš, vedoucí Odboru vědy a výzkumu NTM

Antonín Kostlán, vedoucí Kabinetu dějin vědy ÚSD AV ČR, v.v.i.

Petr Svobodný, předseda výboru Společnosti pro dějiny věd a techniky

I. věda a společnost

Předsedající: Jan Hozák

9.30 – 9.50

Antonín Kostlán (Ústav soudobých dějin AV ČR, v. v. i.)

Proměny organizace české vědy v letech 1945-1960

9.50 – 10.10

Jan Svoboda (Ústav molekulární genetiky AV ČR, v. v. i.)

Ze života vědce v poválečných letech

10.10 – 10.30

Jiří Pernes (Ústav soudobých dějin AV ČR, v. v. i.)

Čistky na Vysokém učení technickém v Brně na přelomu 50. a 60. let

10.30 – 11.00

Přestávka

11.00 – 11.20

Marek Ďurčanský (Archiv Univerzity Karlovy)

Likvidace České akademie věd a umění a Polské Akademie Umiejętności - paralely a specifika

11.20 – 11.40

Milada Sekyrková (Národní technické muzeum)

Poválečné proměny přístupu k svědectví naší průmyslové minulosti

11.40 – 12.00

Diskuse

12.00 – 13.00

Přestávka na oběd

II. památková péče, muzeologie a technické muzejnictví

Předsedající: Milada Sekyrková

13.00 – 13.20

Jiří Knapík a Pavel Šopák (Filozoficko-přírodovědecká fakulta Slezské univerzity v Opavě)

Památky v českých zemích mezi vědou a „dovolenou“ v letech 1945-1960

13.20 – 13.40

Marek Krejčí (Národní památkový ústav, ústřední pracoviště)

Obnova památek v 50. letech 20. století

13.40 – 14.00

Ivana Kopecká (Národní technické muzeum)

Otázky dlouhodobého uchování a konzervace sbírkových předmětů z 50. let

14.00 – 14.20

Zdeněk Vácha (Národní technické muzeum)

Velký slovník československých techniků - zapomenutý projekt NTM

14.20 – 14.40 René Melkus (Národní technické muzeum)
Počátky televizního vysílání ve světle sbírek NTM

14.40 – 15.00 Diskuse

15.00 – 15.30 *Přestávka*

III. Jazykovědné a humanitní obory

předsedající: Milada Sekyrková

15.30 – 15.50 Martin Nodl (Centrum medievistických studií AV ČR, v. v. i., a UK v Praze)
Ideologizace historické vědy versus věda bez ideologie

15.50 – 16.05 Miloš Zelenka (Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích)
Ideologie v dějinách české slavistiky v letech 1945-1960

16.05 – 16.20 Ivo Pospíšil (Filozofická fakulta Masarykovy univerzity)
Genologie jako součást české literární vědy: léta formování

16.20 – 16.35 Ivo Barteček (Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci)
Iberoamerikanistika v českých zemích v letech 1945-1960

16.35 – 16.50 Naděžda Morávková (Fakulta pedagogická ZČU v Plzni)
Periodikum Život Plzeňska: Možnost odborné publikace regionální historie v 50. letech

16.50 – 17.05 Jiří Martínek (Historický ústav AV ČR, v. v. i.)
Julie Moschelesová- geografa po návratu z války

17.05 – 17.20 Jakub Hájíček (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze)
Komeniologie: setkávání a střetávání

17.20 – 18.00 Diskuse

DEN DRUHÝ | Středa, 21. října 2009

IV. Technika a společnost, fyzika, chemie a biologie

předsedající: Ivan Jakubec

8.30 – 8.50 Ivan Jakubec (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze)
Proměny techniky v Československu v letech 1945 – 1960

8.50 – 9.10 Jiří Jindra (Ústav soudobých dějin AV ČR, v. v. i.)
Československá fyzikální chemie 1945-1960

9.10 – 9.30 Michael Heyrovský (Ústav fyzikální chemie J. Heyrovského AV ČR, v. v. i.)
Česká polarografie v poválečných letech

9.30 – 9.50 Marta Kohárová (Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové)
Explosia v prvním poválečném roce

9.50 – 10.10 Ivo Kraus (Fakulta jaderná a fyzikálně inženýrská ČVUT v Praze)
Jak vznikala první organizace československých rentgenářů

- 10.10 – 10.30 *Přestávka*
- 10.30 – 10.50 Jiří Marek (Fakulta jaderná a fyzikálně inženýrská ČVUT v Praze)
Rentgenky, přístroje pro rentgen-difrakční analýzu CHIRANA
- 10.50 – 11.10 Boris Valníček
**Česká astronomie za války a po válce,
vznik Ústředního ústavu astronomického**
- 11.10 – 11.30 Martin Franc (Masarykův ústav a Archiv AV ČR. v. v. i.)
**Akademik Ivan Málek a jeho rozchod s lysenkismem
a mičurinskou biologií**
- 11.30 – 12.00 Diskuse
- 12.00 – 13.00 *Přestávka na oběd*

V. Doprava

předsedající: Antonín Kostlán

- 13.00 – 13.20 Arnošt Nezmeškal (Národní technické muzeum)
Vývoj cestovních motocyklů JAWA v prvních poválečných letech
- 13.20 – 13.50 Michal Plavec (Národní technické muzeum)
**Letecký poradní sbor při Hospodářské radě předsednictva vlády
v letech 1946 - 1948**
- 13.50 – 14.10 Karel Zeithammer
Železniční doprava a průmysl v inkriminovaných letech
- 14.10 – 14.30 Roman Vondra (Historický ústav AV ČR, v. v. i.)
Nová generace tramvají typů T 1, T 2 a T 3
- 14.30 – 14.45 *Přestávka*

VI. Strojírenství a výpočetní technika

předsedající: Antonín Kostlán

- 14.45 – 15.05 Miloš Hořejš (Národní technické muzeum)
**Centralizační tendence ve strojírenství po roce 1945 na příkladu
odvětví obráběcích strojů**
- 15.05 – 15.25 Jaroslav Bartošek
Výstavba českých cukrovarů ve světě v letech 1945-1960
- 15.25 – 15.45 Helena Durnová (Fakulta elektrotechniky a komunikačních technologií VUT v Brně)
**Stroje na zpracování informací, čili matematické - Výpočetní
technika v Československu v 50. letech 20. století**
- 15.45 – 16.00 Diskuse
- 16.00 – 16.15 *Přestávka*

VII. Výzkumnictví ve službách státu

předsedající: Petr Svobodný

- 16.15 – 16.35 Hynek Stříteský (Národní technické muzeum)
Resortní výzkumnictví v prvních letech plánované ekonomiky
- 16.35 – 16.55 Zdeněk Tempír
Poznámky k vývoji zemědělství, výzkumu a vědy 1945-1960
- 16.55 – 17.15 Alena Mikovcová (Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně)
Státní ústavy pro výzkum a zkoušení zemědělských strojů na vysokých školách zemědělských v letech 1945-1951
- 17.15 – 17.35 David Hubený (Národní archiv)
Patentní úřad v letech 1945-1952
- 17.35 – 18.00 Diskuse
- 18.00 – 18.30 *Přestávka*
- 18.30 – 21.00 večerní program:
Peaceničky (vystoupení Dismanova rozhlasového dětského souboru)
Křest publikace *Věda a technika v českých zemích v období 2. světové války*
Slavnostní raut
Film a společnost, komentované ukázky dobové filmové produkce

Od 16.00 do 18.00 bude paralelně s hlavním programem probíhat v zasedací místnosti NTM setkání s pamětníky z oboru výpočetní techniky, kterému bude předsedat Helena Durnová.

DEN TŘETÍ | Čtvrtek, 22. října 2009

VIII. Architektura a stavitelství

předsedající: Ivana Lorencová

- 8.30 – 8.50 Michal Novotný (Národní technické muzeum)
Bytová výstavba 1945 – 1960
- 8.50 – 9.10 Lucie Zadražilová (Uměleckoprůmyslové museum v Praze)
Sociologie bydlení v 50. letech
- 9.10 – 9.30 Zdeněk Lukeš (Odbor památkové péče Kanceláře prezidenta republiky)
Doznívání funkcionalismu v české architektuře 1945 - 1955
- 9.30 – 9.50 Tomáš Pavlíček (Fakulta užitého umění a designu UJEP v Ústí nad Labem)
Vybrané architektonické a urbanizační projekty v Ústeckém kraji v letech 1945–1960. Proměny východisek pod vlivem společenských změn.
- 9.50 – 10.10 Václav Lídla a Tomáš Janda
Promarněná příležitost. Stavba československé dálnice do roku 1950.
- 10.10- 10.30 Diskuse
- 10.30 – 11.00 *Přestávka*

IX. Průmyslový design

předsedající: Ivana Lorencová

- 11.00 – 11.20 Jiří Hulák (Národní technické muzeum)
Design československých dopravních prostředků 1945 – 1960
- 11.20 – 11.40 Johanna Pauly (Národní technické muzeum)
Designéři Kovotechny a tvorba Stanislava Lachmana
- 11.40 – 12.00 Jaroslav Polanecký (Fakulta užitého umění a designu UJEP v Ústí nad Labem)
Český průmyslový design v letech 1945 – 1960 – kontinuita versus ideologie

X. Optika a elektrotechnika

předsedající: Miloš Hořejš

- 12.00 – 12.20 Anna Batistová (Filozofická fakulta Masarykovy univerzity)
Poválečné soustředování domácí výroby promítací kinematografické techniky do podniku Meopta
- 12.20 – 12.40 Jan Mikeš (Fakulta elektrotechnická ČVUT v Praze)
První a druhá etapa poválečného plně elektrifikovaného státu
- 12.40 – 13.00 Miroslav Sabol (Historický ústav SAV)
Elektrifikácia Československa v rokoch 1945-1948 z dôrazom na územie Slovenska
- 13.00 – 14.00 *Přestávka na oběd*

XI. Hornictví

předsedající: Miloš Hořejš

- 14.00 – 14.20 Josef Petrik (Národní technické muzeum)
Kladenské hutě v letech 1945 – 1960
- 14.20 – 14.40 Martin Lang (Muzeum Středních Brd)
Jak jsme (ne)měli svou vlastní železnou rudu

XII. Vojenská technika

předsedající: Miloš Hořejš

- 14.40 – 15.00 Ivo Pejčoch (Vojenský historický ústav Praha)
Vývoj československé obrněné techniky 1945-1960
- 15.00 – 15.20 David Pazdera (Mladá fronta, a.s.)
Nejtěmnější hodina. Krize československé výroby pěchotních zbraní v první polovině 50. let – příčiny, průběh, následky
- 15.20 – 15.40 František Dohnal (Farmaceutická fakulta v Hradci Králové UK v Praze)
Hlavní směry a limity vědecké práce v podmínkách vojenského zdravotnictví a vojenského zdravotnického školství v letech 1945-1960
- 15.40 – 16.30 Diskuse
16.30 *Zakončení konference*

POZNÁMKY III

